

# **Program for kursus i demokrati og aktivt medborgerskab i danskuddannelserne for voksne udlændinge - Dansk 2 / Århus**

**Tid:** 2x2 dage - 10. og 11. februar samt 17. og 18. februar 2011.

**Sted:** Aarhus Universitet, Fredrik Nielsens Vej 4, bygning 1420, 8000 Århus C.

Lokale: Se under den enkelte dag i programmet.

Se kort over Aarhus Universitet sidst i programmet.

**Litteratur:** Kan downloades på [http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Info\\_til/sprogcentre\\_og\\_andre\\_udbydere\\_af\\_danskuddannelse/kursus\\_i\\_demokrati\\_og\\_aktivt\\_medborgerskab.htm](http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Info_til/sprogcentre_og_andre_udbydere_af_danskuddannelse/kursus_i_demokrati_og_aktivt_medborgerskab.htm).

## **Modul 1**

**Dag 1: Torsdag den 10. februar 2011**

**Lokale:** Aarhus Universitet, Fredrik Nielsens Vej 4, bygning 1420, mødelokale 2

**10.00-11.45 Teori tema 1: Medborgerskab – hvad er nu det?**

### Underviser:

Ove Korsgaard, professor, ph.d., dr. pæd.

Institut for Pædagogik

Danmarks Pædagogiske Universitetsskole

Århus Universitet

Tlf. 88889433. Email: [ove@dpu.dk](mailto:ove@dpu.dk)

[www.dpu.dk/om/ove](http://www.dpu.dk/om/ove)

### Undervisningssprog:

Dansk

### Tilrettelæggelsesform:

Oplæg og diskussion

### Læringsmål:

Målet er at give deltagerne indsigt i en række grundspørgsmål vedrørende begrebet medborgerskab og dermed sætte dem i stand til at diskutere aktuelle problemstillinger i relation til dette begreb.

### Indhold:

Indføring i de grundlæggende begreber og teorier vedrørende begreber borger, herunder statsborgerskab, medborgerskab, unionsborgerskab og verdensborger.

### Litteratur knyttet til undervisningen:

Ove Korsgaard: Medborgerskab – hvad er nu det? I Ove Korsgaard, Lakshmi Sigurdsson og Keld Skovmand (red.): Medborgerskab et nyt dannelsesideal? Religionspædagogisk Forlag 2007, s. 17-46

Forberedelse til undervisningen:

Litteraturen til undervisningen forventes læst af kursisterne

**11.45-12.30 Frokost**

**12.30-14.15 Teori tema 3: Det flerkulturelle og flerreligiøse samfund som demokratisk og identitetspolitisk udfordring**

Underviser:

Ove Korsgaard, professor, ph.d., dr. pæd.  
Institut for Pædagogik  
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole  
Århus Universitet  
Tlf. 88889433. Email: [ove@dpu.dk](mailto:ove@dpu.dk)  
[www.dpu.dk/om/ove](http://www.dpu.dk/om/ove)

Undervisningssprog:

Dansk

Tilrettelæggelsesform:

Seminar med teoretisk indføring ved kursislærer

Læringsmål:

At oparbejde indsigt i forholdet mellem medborgerskab og demokratisk dannelse i flerkulturelle og flerreligiøse samfund.

At forstå kulturel og religiøs kompleksitet som identitetspolitiske og faglige udfordringer i det danske samfund.

Indhold:

Demokratisk medborgerskab som et omstridt og flertydigt begreb.

Konkurrerende opfattelser af forholdet mellem medborgerskab og demokrati i flerkulturelle og flerreligiøse samfund, og hvilke udfordringer der trænger sig på i den forbindelse.

Det monokulturelle versus det multikulturelle som demokratiske udfordringer.

Litteratur knyttet til undervisningen:

Demokratikanonen

<http://www.uvm.dk/Aktuelt/Aktuelt/Aktuelt/2008/Mar/080312%2035%20milepaele%20i%20demokratikanon.aspx>

Korsgaard, Ove (2006). *Hvorfor undervisning i medborgerskab?* Tema nr. 35, 2006.

Forberedelse til undervisningen:

Klarlæg nogle af de dilemmaer og konflikter, man står overfor, når man skal fremme demokratisk medborgerskab i det flerkulturelle / flerreligiøse danske samfund.

**Kaffe 14.15- 14.30**

**14.30-16.00**

**Teori tema 2: Magtens tredeling og folkelige bevægelser**

Underviser:

Thomas Aastrup Rømer, lektor, ph.d.

Institut for Pædagogik

Danmarks Pædagogiske Universitetsskole

Århus Universitet

Tlf. 88889220/88889450. Email: [thar@dpu.dk](mailto:thar@dpu.dk)

[www.dpu.dk/om/thar](http://www.dpu.dk/om/thar)

Undervisningssprog:

Dansk

Tilrettelæggelsesform:

Seminar med teoretisk indføring ved kursislærer

Læringsmål:

At kursisterne bliver opmærksomme på betydningen af magtdeling og politisk deltagelse.

Indhold:

Moderne republikanisme forstået som henholdsvis "at undgå vilkårlig magtudøvelse" og "at deltage i fællesskabets politiske liv".

Litteratur knyttet til undervisningen:

Uddrag, ca. 40 sider fra Korsgaard, Ove (2004): *Kampen om Lyset*, København: Gyldendal.

Rømer, Thomas Aastrup (2009): Opmærksomhedens pædagogik, *Nordisk Pedagogik*, nr. 4.

Forberedelse til undervisningen:

Litteraturen forudsættes at være læst.

**Dag 2: Fredag den 11. februar 2011**

**Lokale:** Aarhus Universitet, Fredrik Nielsens Vej 4, bygning 1420, mødelokale 1

**Grupperum kl. 13-16:** Mødelokale 2.3 samt bygning 1410: lokale 38, 39, 42, 43

**10.00-11.45 Teori tema 4: Menneskerettigheder i historisk og aktuelt perspektiv.  
Børns rettigheder og opdragelse**

Underviser:

Christian Horst, lektor, mag. art.  
Institut for Pædagogik  
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole  
Aarhus Universitet  
Tlf. 88889809. Email: [horst@dpu.dk](mailto:horst@dpu.dk)  
[www.dpu.dk/om/horst](http://www.dpu.dk/om/horst)

Undervisningssprog:

Dansk

Tilrettelæggelsesform:

Diskuterende forelæsning

Læringsmål:

At oparbejde indsigt i udviklingen af rettigheder i relation til ligestilling, ligebehandling og udvikling af lige muligheder. Hvad betyder dette for indholdet i undervisning og for tilrettelæggelse af undervisning?

At arbejde med spændingsfelter mellem universelle værdier og partikulære værdier i relation til etnisk kompleksitet og flerkulturalitet i undervisningen.

Indhold:

Udviklingen af rettigheder er knyttet til konstruktionen af retssubjekter, der ligestilles og ligebehandles i forskellige sociale felter inden for nationalstaten, og beskytter individet mod forskelsbehandling og diskrimination.

Der er forskellige opfattelser af, hvorledes ligebehandling og diskrimination skal fortolkes i forskellige sociale felter, derunder undervisning. Dette afspejles i den kontinuerte udvikling af rettigheder og håndhævelsen af disse.

Litteratur knyttet til undervisningen:

Horst, C. (2006a). "Racisme og ligestilling". In M. S. Karrebæk (ed.). *Tosprogede børn I det danske samfund*. Copenhagen: Hans Reitzels Forlag. (s. 98-131).

Banks, J. (2004). *Multicultural Education. Historical Development, Dimensions and Practice*. I:

Banks, J. *Handbook of research on multicultural education*. San Francisco, Calif.: Jossey Bass.

Uddrag af FN' Børnekonvention, Racediskriminationskonvention, EU's ligebehandlingsdirektiv.

Uddrag af Danmarks indberetninger til følgekomiteerne for FN's Børnekonvention og Racediskriminationskonvention.

Forberedelse til undervisningen:

Overvej betydningen af anerkendelsen af barnets forudsætninger (sproglige, kulturelle og religiøse) for læringsprocessen ud fra forskellige perspektiver, fx ressource i læringen, oplevelse af selvværd, repræsentation i læringsmaterialet.

**11.45 -12.30 Frokost**

**12.30 - 14.30 Didaktisk indføring og øvelser**

**14.30 - 14.50 Kaffe**

**14.50 - 16.00 Øvelser fortsat**

Underviser:

Gorm Hansbøl, lektor, ph.d.  
Institut for Pædagogik  
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole  
Aarhus Universitet  
Tlf. 88889435. Email: [gh@dpu.dk](mailto:gh@dpu.dk)  
[www.dpu.dk/om/gh](http://www.dpu.dk/om/gh)

Undervisningsprog:

Dansk

Tilrettelæggelsesform:

Seminar med praktiske øvelser

Læringsmål:

At kursisterne kan artikulere og formidle viden om pædagogiske, politiske og etiske teorier på et niveau, der er relevant for medborgerundervisningen med henblik på, at de kan understøtte og udvikle nydanskernes demokratiske kompetencer gennem en styrket undervisning i demokrati og medborgerskab i danskuddannelserne.

Indhold:

Indføring i didaktiske overvejelser over tilrettelæggelsen af undervisningen på dansk 1, 2 eller 3.

Litteratur knyttet til undervisningen:

Andersson, Mattias; Hansbøl, Gorm (2006). *Dannelse til demokratisk medborgerskab*. Kbh.: Efterskoleforeningens Forlag.

Hansbøl Gorm (2010). Medborgerskab – didaktiske og metodiske overvejelser. Findes på Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations hjemmeside [http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Info til/sprogcentre og andre udbydere af danskuddannelse/kursus i demokrati og akt ivt medborgerskab.htm](http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Info%20til/sprogcentre%20og%20andre%20udbydere%20af%20danskuddannelse/kursus%20i%20demokrati%20og%20akt%20ivt%20medborgerskab.htm)

Forberedelse til undervisningen:

Litteraturen til undervisningen forventes læst af kursisterne.

Supplerende litteratur:

Klafki, Wolfgang. (2001/1985). *Dannelsesteori og didaktik – Nye studier*. Århus: N, Klim.

## **Modul 2**

### **Dag 1: Torsdag den 17. februar 2011**

**Lokale:** Aarhus Universitet, Fredrik Nielsens Vej 4, bygning 1420, mødelokale 2

### **10.00-11.45 Teori tema 2,1: Demokrati som forfatning og som ethos**

Underviser:

Gorm Hansbøl, lektor, ph.d.  
Institut for Pædagogik  
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole  
Aarhus Universitet  
Tlf. 88889435. Email: [gh@dpu.dk](mailto:gh@dpu.dk)  
[www.dpu.dk/om/gh](http://www.dpu.dk/om/gh)

Undervisningsprog:

Dansk

Tilrettelæggelsesform:

Seminar med teoretisk indføring/tekstgennemgang ved kursislærer samt diskussion og øvelse.

Læringsmål:

Målet er at styrke deltagernes teoretiske grundlag for at kunne understøtte og udvikle nydanskernes demokratiske kompetencer gennem undervisning i demokrati og medborgerskab i sprogskolernes danskuddannelser.

Indhold:

Der gives en historisk perspektiveret indføring i demokratiets principper politisk, retsligt og etisk: Demokrati ift. andre forfatningstyper, demokrati og borgerrettigheder/-pligter samt demokrati som kulturel bestemmelse af forholdet mellem individ og fællesskab. Deltagerne inviteres endvidere til en diskussion af 'politisk bevidsthed' og 'demokratisk dannelse' i et dansk medborgerskabsperspektiv.

Litteratur knyttet til undervisningen:

Mogens Herman Hansen, *Kilder til demokratiet i Athen*, Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck 1994. S. 27-30 (Perikles' gravtale).

Mogens Herman Hansen, *Kilder til demokratiets historie 1750-2000*, Museum Tusulanums Forlag 2005. S. 149-184 (tekster af Robert A. Dahl, James S. Fishkin og Davis Held).

Kurt Nielsen & Anne-Marie Eggert Olsen, 'Opdragelse til demokrati: Tilpasning eller politisk bevidsthed', da. udg. af 'Educating for Democracy: Adaptation or Political Awareness?' i Peter Kemp (Ed.) *Commitment in Education, Philosophy of Education Vol. 1*, Lit Verlag Berlin 2009. S. 177-195.

Forberedelse til undervisningen:

Litteraturen til undervisningen forventes læst af kursisterne.

**11.45-12.30 Frokost**

**12.30-14.15 Teori tema 2,2: Værdier og etik i alment perspektiv ift. medborgerskab**

Underviser:

Asger Sørensen, lektor, ph.d.  
Institut for Pædagogik  
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole  
Aarhus Universitet  
Tlf. 88889114. Email: [aso@dpu.dk](mailto:aso@dpu.dk)  
[www.dpu.dk/om/aso](http://www.dpu.dk/om/aso)

Undervisningssprog:

Dansk

Tilrettelæggelsesform:

Seminar med teoretisk indføring ved kursislærer.

Læringsmål:

Målet er at styrke deltagernes teoretiske grundlag for at kunne understøtte og udvikle nydanskernes demokratiske kompetencer gennem undervisning i etik, værdier og medborgerskab i sprogskolernes danskuddannelser.

Indhold:

Der gives en indføring i filosofiske diskussioner om etik og værdier i et mere alment perspektiv og i forhold til medborgerskab. Det tydeliggøres, hvor forskelligt man kan tænke om etik og værdier, hvilke konflikter, dilemmaer og problemer, det giver anledning til. Det fremhæves desuden, hvordan disse tankegange hver for sig er både meningsfulde og respektable.

Litteratur knyttet til undervisningen:

Nyeng, Frode (2000). *Etiske Teorier - En systematisk fremstilling af syv etiske teoriretninger*. København: Gyldendal Uddannelse.

Minimum:

"Indledning", "Afslutning" og "Tillæg" i Nyeng: *Etiske teorier*, s. 11-34 og 157-94

Helst dog hele bogen.

Forberedelse til undervisningen:

Litteraturen til undervisningen forventes læst af kursisterne.

**14.15-14.30**

**14.30-16.00 Teori tema 2,3: Natur, miljø, bæredygtighed**

Underviser:

Sune Frølund, lektor, ph.d.

Institut for Pædagogik

Danmarks Pædagogiske Universitetsskole

Aarhus Universitet

Tlf. 88889495. Email: [sufr@dpu.dk](mailto:sufr@dpu.dk)

[www.dpu.dk/om/sufr](http://www.dpu.dk/om/sufr)

Undervisningssprog:

Dansk

Tilrettelæggelsesform:

Seminar med teoretisk indføring ved kursislærer.

Læringsmål:

Målet er at styrke deltagernes indsigt i naturfagernes og miljøspørgsmåls betydning for demokratiske kompetencer og medborgerskab i solidaritet med kommende generationer.

Indhold:

Der gives nogle bud på naturfagsdidaktikkens argumentation for nødvendigheden af indsigt i basale naturvidenskabelige forhold for den borger, der skal have kompetencer til at deltage i demokratiske beslutninger vedrørende klimaændringer og andre følger af moderne teknologi. Desuden præsenteres et bud på det etiske og værdimæssige grundlag for bæredygtighedstanken og ansvaret for fremtidige medborgeres overlevelse.

Litteratur knyttet til undervisningen:

Sjøberg, Svein (2005): Naturfag som almindannelse. En kritisk fagdidaktik, Århus: Klim, pp.173-201.

Jonas, Hans (1999): "Idealviden og realviden i 'fremtidsetikken'" & "Pligten til en fremtid" in Ansvarets princip. Udkast til en etik for den teknologiske civilisation, København: Hans Reitzels Forlag, pp.61-67 & 78-86.

Forberedelse til undervisningen:

Litteraturen til undervisningen forventes læst af kursisterne.



## **Dag 2: Fredag den 18. februar 2011**

**Lokale:** Aarhus Universitet, Fredrik Nielsens Vej 4, bygning 1420, mødelokale 2

**Grupperum kl. 13-16:** Mødelokale 2.2 og 2.3 samt bygning 1410: lokale 38, 39, 42, 43

### **10.00-11.45 Teori tema 2,4: Menneskerettigheder, tolerance, religion/trosfrihed, radikaliserings mv.**

#### Underviser:

Jørgen Huggler, lektor, dr.phil.  
Institut for Pædagogik  
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole  
Aarhus Universitet  
Tlf. 88889478. Email: [huggler@dpu.dk](mailto:huggler@dpu.dk)  
[www.dpu.dk/om/johu](http://www.dpu.dk/om/johu)

#### Undervisningssprog:

Dansk

#### Tilrettelæggelsesform:

Seminar med teoretisk indføring ved kursislærer.

#### Læringsmål:

Målet er at styrke deltagernes teoretiske grundlag for at kunne understøtte og udvikle nydanskernes demokratiske kompetencer gennem undervisning i demokrati og medborgerskab i sprogskolernes danskuddannelser.

#### Indhold:

Menneskerettigheder, tolerance, religion/trosfrihed, radikaliserings til brug i undervisningen på dansk 1, 2 og 3. Der gives en elementær indføring i menneskerettighedernes historie og betydning. Desuden drøftes forholdet mellem religion og stat. Der gives en indføring i forskellige typer af radikaliserings og de dertil hørende fremtidsscenerier.

#### Litteratur knyttet til undervisningen:

Brugger, Winfried (2007): "From Animosity to Recognition to Identification: Models of the Relationship of Church and State and the Freedom of Religion", in 23rd. World IVR Congress of Philosophy of Law and Social Philosophy, *Law and Legal Cultures in the 21st Century: Diversity and Unity. Special Workshops Abstracts*. pp. 140-141. Krakow: Jagiellonian University Press.

Huggler, J. (2007): "Om tolerance: at generindre et begreb". I: *Pædagogiske værdier & politik*. red. / Kurt Nielsen & Anne-Marie Eggert Olsen. s. 59-75. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

#### Forberedelse til undervisningen:

Litteraturen til undervisningen forventes læst af kursisterne.

### **11.45 -12.30 Frokost**

**12.30 - 14.30 Didaktisk indføring og øvelser**

**14.30 - 14.50 Kaffepause**

**14.50 - 16.00 Øvelser fortsat**

Underviser:

Gorm Hansbøl, lektor, ph.d.  
Institut for Pædagogik  
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole  
Aarhus Universitet  
Tlf. 88889435. Email: [gh@dpu.dk](mailto:gh@dpu.dk)  
[www.dpu.dk/om/gh](http://www.dpu.dk/om/gh)

Undervisningssprog:

Dansk

Tilrettelæggelsesform:

Seminar med praktiske øvelser

Læringsmål:

At kursisterne kan artikulere og formidle viden om pædagogiske, politiske og etiske teorier på et niveau, der er relevant for medborgerundervisningen med henblik på, at de kan understøtte og udvikle nydanskernes demokratiske kompetencer gennem en styrket undervisning i demokrati og medborgerskab i danskuddannelserne.

Indhold:

Indføring i didaktiske overvejelser over tilrettelæggelsen af undervisningen på dansk 1, 2 eller 3.

Litteratur knyttet til undervisningen:

Andersson, Mattias; Hansbøl, Gorm (2006): *Dannelse til demokratisk medborgerskab*. Kbh.: Efterskoleforeningens Forlag.

Forberedelse til undervisningen:

Litteraturen knyttet til undervisningen forventes læst af kursisterne.

Supplerende litteratur:

Klafki, Wolfgang. (2001/1985). *Dannelsesteori og didaktik – Nye studier*. Århus: N, Klim.

## Kort over Aarhus Universitet, Universitetsparken

